

KARAR İNCELEMESİ

EHLİYETSİZLİK SEBEBİ İLE ALMANYADAKİ GAYRİMENKUL MALLAR
İÇİN VASIYETİN İPTALİ

KARAR

Y. 2- HD.

E. 401

K. 665

T. 27.1.1977

Hüseyin Öztürk ile Caritas Yardım Teşkilatı Bad. Tölz Şubesi arasındaki vasiyetname iptali davasının yapılan muhakemesi sonunda verilen hükmün temyizden mürafaa icrası suretiyle tetkiki davalı tarafından istenilmekle evrak okunup gereği görüşülüp düşünüldü:

Dava, ehliyetsizlik sebebiyle vasiyetin iptaline ilişkindir.

Vasiyet Almanya'daki taşınır ve taşınmazlarla ilgili olup, orada el yazısı ile düzenlenmiştir.

1 — Yapılan soruşturma, toplanan deliller, kararın dayandığı kanunî sebepler karşısında vasiyetin yapıldığı tarihte vasiyet edenin böyle bir tasarrufta bulunmaya ehil olmadığına göre, taşınırlarla ilgili vasiyet hakkında iptâl kararı verilmiş olmasında bir yanlışlık bulunmadığından bu yöne değinen temyiz itirazları yerinde değildir.

2 — 28 Mayıs 1929 günlü olup, 1634 sayılı kanunla onaylanan ve 18.9.1931 tarihinde yürürlüğe giren "Türkiye Cumhuriyeti ile Almanya Devleti arasında konsolosluk mukavelenamesi" nin 15. maddesine (bendine) göre sözleşmeyi yapan devletlerden birisinin vatandaşı öbürünün ülkesinde ölürse taşınmazlarla ilgili tereke hakkındaki uyuşmazlıkların, taşınmazın bulunduğu Devletin mah-

kemelerinde incelenmesi öngörülmüştür. Anılan maddede vasiyetle ilgili anlaşmazlıklar da bu hükme bağlı tutulmuştur. İptâli istenen vasiyetnamelerde hem taşınmazlar, hem de taşınırlar söz konusudur. Hal böyle olunca az önce açıklanan sözleşme uyarınca vasiyetnamenin taşınmazlara ilişkin bölümü bakımından iptâl isteğinin incelenmesi Türk Mahkemelerinin (kaza görevinin) dışında kalır. Öyle ise taşınmazlarla ilgili uyuşmazlık hakkında inceleme yapılmaması ve vasiyetin o bölümüne ilişkin anlaşmazlık hakkında hüküm verilmemesi gerekir. Bu yönün gözetilmemiş olması usul ve kanuna aykırıdır.

Sonuç : Temyiz edilen kararın gösterilen sebeplerle BOZULMASINA ve duruşma için takdir olunan Bindörtüüz lira vekâlet ücretinin davacıdan alınıp davalıya verilmesine 27.1.1977 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

NOT

1. 1. Yargıtay kararından anlaşıldığı kadarıyla; (1) Almanya'da bulunan menkul ve gayrimenkuller ile ilgili el yazısı ile yapılmış bir vasiyetnamenin ehliyetsizlik sebebiyle iptâli söz konusudur. Dava Türk mahkemesinde görülmektedir. (2) Davayı görmekte olan Asliye Hukuk Mahkemesi ehliyetsizlik iddiasını varit görmüş ve vasiyetnamenin iptaline karar vermiştir. Bu noktada mahkemenin hangi hukuku uyguladığı mahkeme kararından anlaşılamamaktadır. Bununla beraber uyuglanan maddî hukuk üzerinde bir ihtilaf bulunmadığı da aşikârdır. Bu itibarla hangi hukuk nazarı itibare alınmış olursa olsun (Türk veya Alman hukuku), vasiyette

bulunanın vasiyeti yaptığı tarihte vasiyetname yapma ehliyetine sahip bulunmadığından hareket etmek zorunluğu mevcuttur.

I. 2. Yargıtay vasiyetname konusunun Almanya'da bulunan menkul ve gayrimenkullere ilişkin olması sebebiyle Türk (Asliye Hukuk) Mahkemesinin vasiyetnamenin iptali davasında **milletlerarası yetkiye** sahip olup olmadığı üzerinde durmuştur. Anlaşıldığına göre, Almanyada bulunan menkuller açısından Türk mahkemesinin yetkisinin mevcut bulunduğu kabul edilmiştir. Ancak gayrimenkuller yönünden farklı bir sonuca varılmıştır. Yargıtaya göre, Türkiye ile Almanya arasındaki Konsolosluk Anlaşması Almanyada bulunan gayrimenkullere ilişkin tereke ihtilaflarının gayrimenkullerin bulunduğu devlet mahkemelerinde incelenmesi mecburiyetini getirmiştir. Diğer bir ifade şekliyle, böyle bir Anlaşma hükmünün bulunması Almanyada bulunan gayrimenkuller üzerinde Türk mahkemesinin bir vasiyetnamenin iptali dolayısıyla karar verebilme yetkisini engellemiştir. Şu halde böyle bir Anlaşma hükmü mevcut olmasaydı, Türk mahkemeleri yabancı ülkelerde bulunan gayrimenkullere ilişkin davalarda milletlerarası yetkiye sahip olabilecek miydi?

II. 1. **Türkiyedeki gayrimenkullere** ilişkin, ister aynî isterse şahsî bir hakka ait bulunsun, her türlü davada Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin kesin (veya münhasır) bir yetki olduğunda (HUMK. m. 13) tam bir fikir birliği vardır. Yabancı mahkemeler, **Türkiyedeki gayrimenkullere ilişkin** davalar için, Türkiye bakımından yetkisizdirler. Ve bu yetkisizlik mutlaktır. Genellikle her devlet kendi ülkesinde bulunan gayrimenkullere ilişkin ihtilaflarda kendi mahkemelerinin yetkisini kesin (veya münhasır) bir yetki olarak kabul eder. Şu duruma göre, Türkiye dışında herhangi bir mahkemenin veya makamın Türkiyedeki gayrimenkullere ilişkin vereceği bir karar, yetkili bir mahkemeden verilmemiş olacağından (HUMK. m. 13), Türkiye yönünden hukukî bir kıymet taşımayacaktır (HUMK. m. 540 b. 2).

II. 2. Sözü edilen 13 üncü madde, ancak Türkiyede bulunan gayrimenkuller için bir yetki hükmü getirmiştir. Bir ülke içi hu-

kuk kaidesi olarak konmuş bulunan bir yetki hükmünün milletlerarası yetkiyi tesis görevini de üstlendiği kabul edilmiş olsa dahi, bu görev **yabancı ülkelerdeki gayrimenkuller** yönünden de mahkemelerin yetkisini tayin ve tesbit edici bir anlama sahip olamaz. Aynı şekilde, yabancı bir hukukta yer alan yetki hükmü de bizim mahkemelerimizin yetkisini tesis edemez, sınırlayamaz veya ortadan kaldıramaz. Hiç bir devlet, yabancı bir devlet mahkemesinin yetkisini tayin veya yetkisizliğini tesbit etmek hakkına sahip değildir. Bu bir devletler hukuku prensibidir. Diğer yandan, **devletler hukuku** da gayrimenkul davaları hakkında ülkelerin milletlerarası yetkisini sınırlayabilecek derecede gelişmiş değildir¹. Nitekim böyle bir sınırlamanın mevcut olduğu da bugüne kadar milletlerarası uygulamada iddia edilmiş değildir. Sadece her devletin kendi ülkesi üzerindeki gayrimenkullere ilişkin davalarda yetkisinin kamu düzenine dayandığından söz edilebilmiştir².

Herhangi bir yetki hükmünün bir ülkede kamu düzenine dayandırılması, diğer ülkelerin mahkemelerinin yetkisini menfi yönde etkilemeyeceğine göre, yabancı bir kamu düzenine dayanılarak kendi mahkemelerimizin milletlerarası yetkisizliğini iddia etmek mümkün değildir³.

II. 3. Yabancı ülkelerdeki gayrimenkuller üzerinde 13 üncü maddenin tatbik kabiliyeti olmadığına ve aksine bir hüküm de bulunmadığına göre, yabancı ülkelerdeki gayrimenkullere ilişkin daavalar **genel yetki kaidelerimizin** işlerliği devam eder. Böylece ülke dışındaki gayrimenkullere müteallik davalarda yetkili bir mahkemenin bulunması imkân dahiline girer. Meselâ davalının ikametgâhının Türkiyede bulunması yer itibariyle yetkili mahkemenin, dolayısıyla milletlerarası yetkinin doğumu için yeterli olur. Şüphesiz Türk mahkemesinin böyle bir konuda vereceği kararın yabancı hukuk nizamlarındaki etkisi ayrı bir konu teşkil eder.

1) Bkz. NOMER Devletler Hususi Hukukunda "Milletlerarası Yetki" Mefhumu İHFM, Cilt: XL 1974 Sayı: 1-4 400 vd (402).

2) Bkz. KURU Hukuk Muhakemeleri Usulü I 1979 402.

3) NOMER (dn. 1) 416; farklı fikirde KURU (dn. 2) 402.

Görülüyor ki, Türk mahkemelerinin yabancı ülkelerdeki gayrimenkullere ilişkin ihtilaflarda "genel olarak" yetkisizliği ancak özel bir milletlerarası yetki kaidesi ile temin edilebilir. Yapılan milletlerarası sözleşmelerde bu nevi hükümler yer almaktadır. Türkiye ile Almanya arasında akdedilmiş olan Konsolosluk Andlaşmasının⁴ terekelere ait hükümlerinden birinde (20 nci maddeye Ek, Bent 15), "gayrimenkul terekelere müteallik" davaların "gayrimenkul terekenin bulunduğu devlet mahkemeleri huzurunda" ikame edileceği hükmü kabul edilmiştir. Ancak bu hüküm sebebiyle Türk mahkemeleri bu Anlaşma çerçevesi içerisinde Almanyada bulunan gayrimenkul tereke davalarına bakamayacaktır.

II. 4. Oldukça eski bir Yargıtay kararında⁵, İstanbul Mahkemesi, yabancı bir ülkedeki gayrimenkulün kendi adına tescilini talep eden davacının davasını yetkisizlik sebebiyle reddetmiş, Yargıtay da buna ilişkin temyiz itirazını yerinde görmemiştir. Böylece bu kararlar, Yargıtayın yabancı ülkelerdeki gayrimenkullere ilişkin daavlarda Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisizliğinden hareket ettiği sonucuna varılabilmekteydi. Halbuki

üzerinde durduğumuz 27.1.1977 tarihli kararda, Yargıtay içerisinde yabancı ülkede bulunan gayrimenkullerin de yer aldığı bir tereke hakkında kendisini yetkili gören Türk mahkemesinin kararını gayrimenkullere ilişkin olarak Türk mahkemesinin yetkisizliğini belirten bir **milletlerarası sözleşme hükmüne dayanarak** kanuna aykırı bulmuştur.

Yargıtayın 27.1.1977 tarihli bu kararı, haklı ve isabetli olarak, Türk mahkemelerinin yabancı gayrimenkuller üzerindeki yetkisizliğinin ancak sarıh bir hükme dayandırılacağı görüşündedir. Hareket noktası, yabancı gayrimenkuller üzerinde de Türk mahkemelerinin yetkisinin, kendi usul hükümlerine göre tayin edileceğidir. Yabancı ülkelerdeki gayrimenkuller üzerinde genel bir yetkisizlik prensibinin mevcut olmadığı ve diğer hukuk davaları gibi Türk mahkemelerinin yetkisinin tayin edileceği Yargıtay kararının doğru olarak ortaya koyduğu bir esas olmaktadır.

Prof. Dr. Ergin NOMER

4) RG. 8.6.1930-1514.

5) 22.6.1954 t. Tem. TD Kararı (Tatbikatta Yargıtay Kararları 1954-66 1667).